

שהיה בארץ ישראל אמר לבני ארץ ישראל שנוסח חתימת הברכה היא: על הארץ ועל פירותיה⁽²¹⁾.

ב-תמ אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו: על הביעא [ביצה], ועל מיני קופרא [בשר], בתחלה מברך עליהם שהכל, ולבסוף מברך

עליהם בורא נפשות רבות.

אבל על ירקא [ירקות] לא מברך ברכה אחרונה.

ורבי יצחק אמר: אפילו על ירקא מברך ברכה אחרונה, אבל על שתיית מיא לא

שחותם "ועל הפירות", ומבואר מזה שתמיד הקובע הוא מקום גידולם של הפירות ולא מקום אכילתם. אכן ראה בשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סימן ק"ח) שדייק מלשון הרמב"ם (פ"ח הי"ד) שהקובע הוא מקום האכילה. עיין בדבריו. ב. הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך בחידושו למסכת ברכות [מכת"י] הסתפק באופן שאכל גם מפירות הארץ וגם מפירות חוץ לארץ האם יחתום "על הפירות" או "על פירותיה". וראה בספר וזאת הברכה שהביא מבעל הקהילות יעקב שיש לחתום "על פירותיה". וע"ש במילואים פ"כ אות ט"ז מש"כ בזה.

21. כתב הרא"ה שלענין חמשת המינים אין חילוק בין אם הדגן הוא מארץ ישראל או מחו"ל ואף בארץ ישראל חותמים "על המחיה" ולא "על מחייתה", וכך נראה מזה שלא הוזכר נוסח זה ברמב"ם ובשו"ע, אכן ראה בברכי יוסף (ר"ח סק"י) שהביא בשם ספר כפתור ופרח שבארץ ישראל יש לחתום "על מחייתה", וכן כתב בהלכות קטנות (ח"ב סימן נ"ה) ובכף החיים (ר"ח אות ע') עיין בדבריהם.

טעמם של אלו הסוברים שאין לחלק בברכת "על המחיה" בין ארץ ישראל לחו"ל ביאר המרומי שדה שהסיבה שתיקנו לומר "על פירותיה" הוא משום שבפירות אלו השתבחה ארץ ישראל, ואם כן יש לומר, כיון שברכת "על המחיה" נתקנה גם על מיני דגן שלא הוזכרו בשבח הארץ כמו כוסמין שיבולת שועל ושפון הרי נמצא שברכה זו אינה מיוחדת למינים

שנשתבחה בהם ארץ ישראל, ולכן אין מקום לייחד נוסח בפני עצמו למינים הגדלים בארץ ישראל.

והאור שמח (פ"ח הי"ד) ביאר, שעיקר הברכה נתקנה על הפרי, כיון שלא נשתנה וניכר גידולו אבל מזון ומחיה שנשתנו ולא ניכר גידולם לא שייך לשבחם בנוסח המשייך אותם לגידולי הארץ.

והנה בברכה אחת מעין שלש שמברכים על היין יש להסתפק האם חותמים "על הארץ ועל פרי גפנה" או "על הארץ ועל פרי הגפן", ומסתימת דברי השולחן ערוך שלא הזכיר שלענין זה יש שינוי בין ארץ ישראל לחו"ל נראה שגם בארץ ישראל חותמים "ועל פרי הגפן", ואף שבספר כף החיים (שם) כתב שבארץ ישראל חותמים "ועל פרי גפנה" לשיטתו הוא, שהרי הוא סובר שאף על חמשת המינים יש לחתום "על מחייתה".

ואולם ראה ברוקח (הל' ברכת המזון סימן שמ"א) שלענין יין ופירות חילק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ ואילו לענין על המחיה כתב ששנים הם, וכן הוא מנהגינו. ולכאורה הענין תלוי בשני הטעמים שהבאנו, כי הטעם שכתב המרומי שדה פשוט שאינו שייך כלל לברכה שעל היין, אך הטעם שכתב האור שמח היה נראה לומר שהוא שייך גם ביין שהרי אין גידולו ניכר, ואולם יש לדחות שהיין גופו נחשב ל"פרי" וכפי שמבואר ברש"י לעיל (לו א ד"ה הכא) וממילא גם עליו יש עדיין את מעלת גידולי ארץ ישראל.

מברך ברכה אחרונה,

ורב פפא אמר: אפילו על שתיית מים מברך ברכה אחרונה⁽¹⁾.

אמר רב אשי: אנא, זמנא דכי מדכרנא עבדינא ככולהו [בפעמים שאני זוכר⁽²⁾], אני נוהג כדעת כולם ומברך על הכל ברכה אחרונה.

תנן במסכת נדה: כל שטעון ברכה לאחריו — טעון ברכה גם לפניו, ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו.

מקשה הגמרא: בשלמא לרב יצחק בר אבדימי באה הסיפא של המשנה לאפוקי ירקא [ומיא] שמברכים עליהם ברכה לפניו ואין מברכים עליהם ברכה לאחריה. וכמו כן לרבי יצחק יש לפרש שהסיפא של המשנה באה לאפוקי מיהא שמברכים עליהם ברכה לפניו ואין מברכים עליהם ברכה שלאחריה. אלא לרב פפא הסובר שיש לברך על הכל ברכה לאחריה — לאפוקי מאי, איזה דבר באה הסיפא של המשנה להוציא?

מתרצת הגמרא: המשנה באה לאפוקי

מר זוטרא עבד כרב יצחק בר אבדימי ולא בירך ברכה אחרונה אלא על בשר וביצה. ורב שימי בר אשי עבד כרבי יצחק, ובירך ברכה אחרונה גם על ירק, אבל על שתיית מים לא בירך.

וסימנך, סימן יהא לך מי מהאמוראים נהג כמי: חד — מר זוטרא שהזכר כאן יחיד בלא שם אביו, נהג בדין זה כרב יצחק בר אבדימי שהזכר כאן כתרי, בשמו ובשם אביו.

ותרי — רב שימי בר אשי שהזכר כאן בשמו ובשם אביו, נהג בדין זה כחד — כרבי יצחק שהזכר כאן יחיד.

היא הריהי נכללת ב"ואכלת" ויש לדמותה מעט לשבעת המינים.

ואולם תוספות רבינו יהודה החסיד והאור זרוע (סעודה קפ"ב) פירשו שטעמו של רב יצחק בר אבדימי הוא, כיון שטעם הירקות אינו מורגש כ"כ בפה לאחר האכילה אין מחוייבים לברך עליהם, עיין בדבריהם, ועל דרך זה יש לפרש את סברתם של שאר האמוראים כאן.

2. הלשון "דכי מדכרנא" צריכה ביאור, ועיין בהפלאה וברכת ראש (לקמן מה א ד"ה א"ל רבא) כוונת הדברים. וראה עוד בספר הפרדס (סימן עח-עט) ובסידור רש"י (סימן קיב וסימן קיד) שברכת בורא נפשות אינה חובה אלא מנהג, וכך היא דעת הריטב"א (לעיל לה א), ולדבריהם מובנת היטב לשון זו.

1. הטעם שלדעת רב יצחק בר אבדימי אין לברך ברכה אחרונה על ירק ומים ביאר הריטב"א שזהו משום שאינם חשובים כדי לברך עליהם, וביתר ביאור כתב הפני יהושע, כיון שהחוב לברך ברכה אחרונה הסמיכוהו חכמים ל"ואכלת ושבעת וברכת" שנאמר בשבעת המינים, אם כן יש לומר שרק מאכל שיש לו השוואה מסויימת לשבעת המינים נכלל בחיוב זה, ולכן, לרב יצחק בר אבדימי יש לברך רק על בשר וביצים כי מחמת חשיבותם [וכפי שנראה בהמשך דברי הגמרא] דומים הם מעט לשבעת המינים שאף להם ישנה חשיבות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, ורב יצחק סובר שאף לירקות ישנה השוואה לשבעת המינים, כיון שעכ"פ מין מאכל הם בשונה ממים שאינם דומים כלל לשבעת המינים. ואילו רב פפא סובר, כיון ששתיה בכלל אכילה

מצוות, שאין מברכים עליהם אלא לפנייהם ולא לאחריהם⁽³⁾.

מקשה הגמרא: ולבני מערבא, דבתר⁽⁴⁾ דמסלקי תפיליהו מברכי [שלאחר שחלצו את תפיליהן היו מברכים: "אשר קדשנו

במצוותיו וצונו לשמור חוקיו"⁽⁵⁾, עדיין קשה: לאפוקי מאי, איזה דבר המשנה באה להוציא⁽⁶⁾?

מתרצת הגמרא: המשנה באה לאפוקי ריחני, שעל הריח מברכים לפניו ואין מברכים

3. אף שמצינו שתיקנו ברכה שלאחריה בכמה מצוות כהלל מגילה וקריאת התורה, כתב הרשב"א בתשובותיו (ח"ז קפ"ג) שאלו אינן נחשבות כ"מצוות" אלא כ"תקנות" ועל תקנות מברכים גם לאחריהן. ובספר המאורות (לעיל יב א) ביאר, שחלוקים אלו שמצוותם חביבה היא ביותר ולכן תיקנו להן ברכה גם בסופן. ולענין הלל הוסיף שהברכה שלאחריה היא ברכת השבח ולא ברכת המצוות. וכפי שכתב הכלבו (מ"ג) בשם הראב"ד, [וכפי שכתב הרא"ש (פ"ק דפסחים סימן י') לענין ברכת המילה].

4. הנצי"ב בספרו מרומי שדה הקשה מדוע בירכו זאת לאחר שסילקו את התפילין והרי, כיון שהסילוק נחשב למצוה היה להם לברך קודם הסילוק ככל הברכות שמברכים אותם קודם העשיה.

5. על שם הפסוק (שמות יג י') "ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה", ודרשו מזה בני מערבא שזמן הנחת תפילין [המוזכר שם לעיל] הוא רק ביום [מימים ימימה] ולא בלילה, ונמצא שכשמסירם קודם הלילה מקיים מצות "ושמרת" ויש לו לברך על כך. ואולם בני בבל דרשו פסוק זה לענין חוקת הפסח שאסור לאוכלו בלילה, כי לדעתם לילה הוא זמן תפילין ומה שאין מניחים אותם בלילה הוא משום נקיות ולכן אין לברך על הסרתם. [והטעם שבני בבל אין מברכין על גמר אכילת הפסח בדומה לבני מערבא המברכים על גמר מצות ההנחה, פירשו תוספות הרא"ש ותוספות רבינו יהודה

החסיד, שתיקנו ברכה רק למצוה שיש בה מעשה כמו בתפילין שיש בהם מעשה סילוק, אבל בפסח שקיום המצוה נעשה בזה שמפסיק אכילתו ואין שום מעשה בדבר לא תיקנו ברכה על זה].

6. לדעת הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א בשם ר"י (נדה נא ב) בני מערבא היו מברכים על כל מצוה שיש לה "גמר" כמו מצות שופר ולולב ואין זה דין מסויים שנאמר בתפילין. ומה שנקטו "תפילין" הוא משום שרק עליהם יש לברך בנוסח "לשמור חוקיו" על שם ה"חוקה", אבל על שאר מצוות שלא נאמר בהם "חוקה" מברכים "לשמור מצוותיו".

ואולם התוספות (כאן ובסוכה לט א, מנחות לו ב, ובנדה נא ב) והרא"ש (הל' תפילין ט"ז) הביאו בשם ר"ת שבני מערבא היו מברכין רק על סילוק התפילין אבל לא על שאר מצוות אף שיש להן גמר כי לא כתוב בהן "חוקה". והוסיף הרא"ש בביאור הדברים, כיון שלא כתוב "חוקה", שוב אין איסור מלעשות המצוה גם בלילה ולכן גם אם מפסיק מלקיים את המצוה סמוך לחשיכה אינו מקיים בזה מצוה.

התוספות לשיטתם מקשים, כיון שעל שאר המצוות אין מברכים לאחריהן, מה אם כן מקשה הגמרא "לבני מערבא לאפוקי מאי", והרי יש לומר בפשיטות שבאו לאפוקי שאר המצוות, ותירצו התוספות בנדה (שם) שהיה נח לגמרא ליישב "לאפוקי ריחני" שזה כולל את כל סוגי הבשמים מאשר ליישב "לאפוקי מצוות" שאין זה כולל את כל המצוות כולם.

לאחריו(7).

אמר רבי ינאי אמר רב: כל מאכל שהוא בשיעור כביצה — אכילת הביצה עצמה טובה היא לגוף ממנו.

כי אתא רבין אמר: טבא ביעתא מגולגלתא [טובה ביצה מגולגלת שהיא צלוייה מעט ורכה ועל ידי זה ניתן לגלגלה], יותר **משייתא קייסי סולתא** [מסולת במידה של שש קייסי — מדות המחזיקות לוג].

כי אתא רב דימי אמר: טבא ביעתא

מגולגלתא יותר משייתא קייסי סולת, ואילו **מטויתא** [ביצה הצלוייה זמן מרובה והיא קשה יותר] טובה היא מארבע קייסי, וביצה **מבושלתא** מעולה היא מכולם ועליה אמר רבי ינאי לעיל **שכל מאכל ששיעורו הוא כביצה — ביצה מבושלת טובה הימנו. לבר מבשרא** [מלבד בשר] שאכילתו טובה מאכילת ביצה.

שנינו במשנה: **רבי עקיבא אומר: אפילו אכל שלק של ירק והוא מזונו שקבע עליו סעודתו — מברך עליו לאחר אכילתו ג' ברכות של ברכת המזון.**

7. הטעם שלא תיקנו ברכה אחרונה על הריח, פירש רש"י **בנדה** (נא ב) משום שיש בו הנאה מועטת. ולדבריו צריך לומר שאף שלענין ברכה ראשונה מצינו שמברכים אפילו על הנאה כל שהיא, מכל מקום ברכה אחרונה הנלמדת מ"ואכלת ושבעת וברכת" [באסמכתא דקרא] יש לומר שרק הנאת אכילה ושתייה שהן הנאות חשובות יש לדמותם לשבעת המינים, אבל הנאת הריח שאינה הנאה חשובה כל כך אין להשוותה לשבעת המינים ואין לברך עליה. — וראה לעיל הערה 1 דברי הפני יהושע.

אכן **הכל בו** (סימן כ"ד) פירש טעם אחר, שכמו שלענין אכילה הדין הוא שאם כבר נתעכל המזון שבמעיו אי אפשר לברך ברכה אחרונה, כך גם לענין ריח יש לומר, כיון שמיד לאחר שמריח מפסקה הנאתו כבר לא שייך לברך על זה. [מדברי המגן אברהם (רט"ז סק"א) נראה שהבין שטעמו של רש"י אינו כטעם שכתב הכל בו. ואולם עיין בט"ז (שם) שפירש שגם הטעם שכתב רש"י הוא מעין טעמו של הכל בו, ומה שכתב ש"הנאתו מועטת" כונתו שהיא מועטת בזמן כי מיד היא נפסקת].

והנה החזון איש (כ"ח סק"ד) חקר האם מה

שאינן מברכים לאחר שנתעכל המזון במעיו הוא משום שהברכה אינה על מה שאכל כבר אלא על מה שנהנה עתה מהמאכל שבמעיו ולכן אם כבר נתעכל המזון לא שייך לברך על זה, או שמא הברכה היא על מה שאכל כבר ואולם צריך שתהא לברכה שייכות לאכילה שאכל וכל עוד שלא נתעכל המזון במעיו עדיין זה נחשב לשעת אכילה.

והוכיח החזון איש כצד הראשון מדברי הכל בו הנוכח שהשווה את הזמן שפסקה הנאתו מהריח למי שנתעכל המזון במעיו, והרי הזמן שפסקה הנאתו מהריח ודאי שייך עדיין לזמן ההנאה [שהרי אין כלל הפסק זמן ביניהם], ובהכרח שהטעם שבנתעכל המזון אינו יכול לברך אין זה משום הזמן המרובה שחלף מאכילתו אלא כי צריך לברך על ההנאה שבמעיו. ואולם דחה זאת החזון איש מהמבואר לקמן (מח ב) שמשה תיקן להם לישראל ברכת המזון על אכילת ה"מן", והמן הרי היה נבלע מיד באיברייהם ואיך בירכו עליו בזמן שכבר אינו במעיים, עיין בדבריו.

וצריך לומר, שאף אם הברכה היא על הנאת מעיים וכפי שנראה מדברי הכל בו, אין הכונה

מקשה הגמרא: ומי איכא מידי דהוה שלק מזוני? והלא אין דרכם של בני אדם לקבוע סעודתם על ירק?

אמר רב אשי: בקלח של כרוב שנו, שנאכל למזון.

תנו רבנן: אכילת טהול — יפה לשינים וקשה לבני מעים, ואילו הכרישין — קשין לשינים ויפין לבני מעים.

כל ירק חי — האוכל ממנו מוריק. ניטל ממנו תואר הפנים.

וכל האוכל דבר שהוא עדיין קטן שלא גדל כל צרכו — מקטיין. אינו גדל כראוי.

כל האוכל דבר שלם שהיה בו נפש, כגון דגים קטנים שנאכלים שלמים — אכילתן גורמת לו שיהא משיב את הנפש.

וכל האוכל בשר בהמה מהמקום הקרוב לנפש [שהגמרא תבאר בהמשך היכן הוא מקום זה], אכילתו משיבה את הנפש.

אכילת כרוב טובה היא למזון ואכילת תרדיון טובה היא לרפואה.

אוי לו לבית [לכרס], שהלפת עוברת בתוכו.

אמר מר: טהול — יפה לשינים וקשה לבני מעים. מאי תקנתיה של הרוצה לאוכלו לתועלת שיניו וחושש שיוזק בבני מעיו?

נלעסיה ונשדייה [ילעסנו ואחר כך ישליכנו] מפיו, כדי שלא יזיק לבני מעיו.

כרישין — קשין לשינים ויפין לבני מעים. מאי תקנתיה של הרוצה לאוכלן לתועלת בני מעיו? לשלקינהו ונבלעינהו, [יבשלם זמן מרובה] ולא יזיקו לשיניו.

הפיסקא הנוספת ששינונו בברייתא:

”כל ירק חי — מוריק” מבארת הגמרא:

אמר רבי יצחק: אין זה אלא כשאכלו בסעודה ראשונה של אחר הקזה.

ואמר רבי יצחק: כל האוכל ירק קודם ארבע שעות של היום שזהו זמן סעודת שחרית — אסור לספר הימנו [אסור לבני אדם שעדיין לא אכלו לשוחח עמו]. מאי טעמא? משום ריחא, — כי האוכל ירק ריחו קשה לבני אדם המספרים עמו.

ואמר רבי יצחק: אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ארבע שעות, שלא יוזק מחמתו.

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי. אייתו קמיהו ירק חי קודם ארבע שעות. אמימר ורב אשי אכול מן הירק, ומר זוטרא לא אכל מן הירק,

אמרו ליה למר זוטרא: מאי דעתיך [מהי סברתך] שאינך אוכל? אם משום שחושש אתה להא דאמר רבי יצחק: כל האוכל ירק קודם ארבע שעות אסור לספר הימנו משום

היה נבלע מיד באיבריהם מכל מקום גם לאחר שהיה נבלע היו עדיין שבעים מחמתו ועל הנאה זו גופא יש מקום לברך. — הגרי”ש של אלישיב שליט”א, מובא בקובץ ”ישורון” (חלק ג’).

שצריך שהאוכל ישהה בפועל במעיים, אלא שהשפעתו תהיה ניכרת עדיין באדם שיהא שבע מחמתו, ולאחר שהוא מתעכל אין כבר לאדם שום הנאה ממנו, ולכן יש לומר שאע”פ שהמן

מהיכא דמקרב ל"בי ברוך" [מהבשר הסמוך למקום שברכו עליו בשעת השחיטה]. כלומר, מן הצואר,

מקשה הגמרא על מה ששינו בברייתא, שאכילת כרוב טובה למזון, ואכילת תרדין טובה לרפואה: וכי כרוב למזון, אין [למזון הוא מועיל] ולרפואה לא? והא תניא: ששה דברים מרפאין את החולה מחליו ורפואתן רפואה, ואלו הן: כרוב ותרדין ומי פיסין יבש, [תבשיל הנעשה מעשב], וקיבה של בהמה, והרת [רחמה של בהמה], ויותרת הכבד.

הרי שכרוב טוב גם לרפואה,

מתרצת הגמרא: אלא, אימא כרוב מועיל לרפואה ואף למזון.

ועל מה ששינו בברייתא: "אוי לו לבית [לכרס] שהלפת עוברת בתוכו". מקשה הגמרא: איני, והא אמר ליה רבא לשמעיה [למשמשון]: כי חזית ליפתא בשוקא — לא תימא לי: במאי ברכת ריפתא, [כשתראה לפת בשוק שוב אל תאמר לי "מה אכרוך לך עם הלחם"] אלא תבין מעצמך שרצוני שתכרוך לי זאת בלפת, וקשה שהרי שנינו שהלפת אינה טובה לכרס.

מתרצת הגמרא: אמר אביי: מה ששינו בברייתא "אוי לו לבית שהלפת עוברת בתוכו", היינו כשבישלה מבלי [בלא] בשר, שאז היא קשה לגוף. אבל אם בישלה עם הבשר אזי השומן היוצא מהבשר גורם שהלפת לא תזיקנו.

ורבא אמר: הלפת מזיקה לכרס רק כשאוכלה מבלי [בלא] ששונה יין אחרי

ריחא, אם כן הא אנן, דקא אכלינן [הרי אנחנו שאכלנו] ירק קודם לארבע שעות, ובכל זאת קא משתעית בהדן [שוחחת איתנו], ואם היית חושש לדברי רבי יצחק היית צריך לסור מעמנו?

אמר להו: אנא — כאידך דרבי יצחק סבירא לי [כמימרא האחרת שאמר רבי יצחק].

דאמר רבי יצחק: אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ארבע שעות, ומשום כך לא אכלתי.

פיסקא נוספת ששינו בברייתא: ש"כל האוכל דבר קטן שלא גדל כל צרכו — מקטין". מבאר הגמרא אמר רב חסדא: אפילו גדיא [גדי] שמן וטוב — ששוי בר זוזא, שמחירו יקר, גם כן אין טוב לאוכלו, כי מ"מ לא גדל כל צרכו. ולא אמרן אלא דלית ביה בקטן רבעא מגדול, — היינו שלא הגיע לרבע מגודלו אבל אם אית ביה בקטן רבעא רביעית מהגדול שבאותו מין לית לן בה, וטוב הוא למאכל.

ומה ששינו עוד בברייתא: "כל אכילת נפש — משיב נפש",

אמר רב פפא: אפילו גילדני דבי גילי [דגים קטנים מאד המצויים בין קנים שבאגם] שגם הם משיבים את הנפש,

ועל מה ששינו בברייתא: "כל הקרוב לנפש — משיב את הנפש". אמר רב אחא בר יעקב: היינו עונקא צואר הבהמה, שהוא מקום בית השחיטה הקרוב ללב ולמעיים.

אמר ליה רבא לשמעיה: כי מויתית לי אומצא דבישרא [חתכת בשר] טרחה ואייתי לי [הטרחה את עצמך והבא לי] נתח בשר

האכילה, אבל כששונה יין אחרי האכילה שוב אין הלפת מזיקה לו.

איתמר: רב אמר: מה ששינונו בכרייתא שאכילת לפת מזיקה, הכונה היא כשבישלה מבלי בשר [וכפי שפירש זאת אביי].

ושמואל אמר: אכילת הלפת מזיקה כשהיא מבלי עצים, שלא בשלה אלא זמן מועט.

ורבי יוחנן אמר: אכילת הלפת מזיקה כשהיא מבלי יין, שאינו שונה אחריה יין, [וכפי שפירש זאת רבא].

אמר ליה רבא לרב פפא: סודני! [בעל שחר תמרים], שהיה רב פפא מוכר שחר — אנן, תבריןן לה אנו שוכרים [מחלישים] את כוחו של הלפת בכשרא וחמרא בכשר וביין. אתון, אתם, ששותי שחר אתם, דלא נפיש לבו חמרא שאין היין מצוי אצלכם — במאי תבריתו לה? במה אתם שוכרים את כוח הלפת שלא יזיק?

אמר ליה: בציבי [בעצים], שאנו מבשלים את הלפת הרבה. **כי הא דביתהו דרב פפא** וכפי שאשת רב פפא היתה נוהגת, בתר דמבשלא לה ללפת, תברא לה, היתה שוכרת [מחלישה] את כוחה בתמנן אופי פרסייתא [בשמונים בקעיות של עצים גדולים]. כלומר, לאחר שבישלה את הלפת, היתה מוסיפה לאש כמות גדולה של עצים, כדי שתתבשל הלפת יותר.

תנו רבנן: דג קטן מליח, פעמים שהוא ממית את האוכלו בשבעה [ביום השביעי] למליחתו, ולפעמים ביום שבעה עשר למליחתו ולפעמים ביום עשרים ושבעה למליחתו, ואמרי לה: שגם ביום עשרים ושלושה למליחתו יכול הוא להמית.

ולא אמרן שיכול להמית אלא דוקא במטוי ולא מטוי, שצלוי חלקית, אבל מטוי שפיר שצלוי היטב — לת לן בה, שאינו ממית.

ואף בדלא מטוי שפיר, לא אמרן שממית, אלא דלא שתה בתריה [שלא שתה אחריו], שכרא [שכר]. אבל אם שתה בתריה שכרא — לית לן בה, ואינו ממית.

שינונו במשנתנו: והשותה מים לצמאז — מברך לפני השתייה שהכל נהיה בדברו.

שואלת הגמרא: מה ששינונו במשנה שדוקא "לצמאז" מברך שהכל, לאפוקי מאי, מאיזה אופן באה המשנה להוציא שלא יברכו עליו שהכל?

אמר רב אידי בר אבין: לאפוקי למאן דחנקתיה אומצא [שנחנק על ידי חתיכת מ-א] בשר] בבית הבליעה ושונה מן המים כדי לסלקה משם, — באופן זה, כיון שאינו רוצה כלל בגוף שתיית המים, אינו מברך עליהם⁽¹⁾.

1. מפשטות דברי הגמרא נראה, שדוקא אם אין לו כלל כונה לשתות מהמים אלא עושה זאת רק כדי להעביר האומצא אין לברך עליהם, וכן נראה מלשון השולחן ערוך (ר"ד ס"ז). ואולם הביאור הלכה (שם) הביא מהגר"א, שלא רק

באופן זה אין לו לברך עליהם, אלא אף אם היתה לו כונה לשתות מהם רק שאינו נהנה מהשתיה כי אינו צמא, גם כן הדין הוא שאינו מברך עליהם. והגמרא שנקטה "חנקתיה אומצא" לאו בדוקא היא, אלא אורחא דמילתא היא.